

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Zdravý životní styl

CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002400

ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ NA SLEZSKÉ UNIVERZITĚ V OPAVĚ

Stres a mentální hygiena.

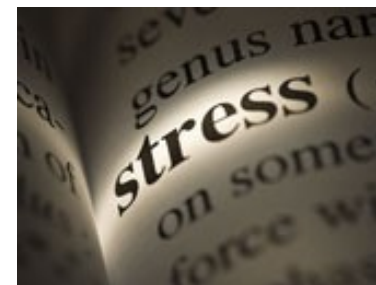
Mgr. Gabriela Světnická
ÚSTAV OŠETŘOVATELSTVÍ FVP
SLU V OPAVĚ
2020

Co je to stres?

- **módní pojem v posledních 20 letech**
- **zátěž, napětí, tlak, důsledek nesouladu mezi kladenými požadavky a vlastními možnostmi.**
- **každý jedinec pocítil jeho účinky**
- **přímý vliv na rozvoj onemocnění je pouze předpokládáný** (např. dlouhodobé působení stresu a poruchy spánku, bolesti hlavy, kardiovaskulární a nádorová onemocnění)
- **obtížně měřitelný** (subjektivní prožitek, každý člověk reaguje individuálně)
- **intenzitu stresu nelze určit pouze z daných okolností**

Definice stresu

- definice podle různého úhlu pohledu na problém
- *„Stres je extrémní a neobvyklá situace, jejíž hrozba vyvolává významnou změnu chování.“* (R. G. Miller)
- „Stav organismu, kdy je jeho integrita ohrožena a organismus musí zapojit všechny schopnosti na svoji ochranu“ (Cooper a Appley, 1966)

Obecně přijímané parametry stresu:

- charakteristika iniciujícího momentu, kdy je organismus vystaven působení nepříznivých vlivů vnějšího i vnitřního prostředí
- okolnost, kdy je za stres považováno takové zatížení organismu, které překračuje možnosti jej zvládnout. Tím se dnes obvykle nemyslí jen pouhá adaptace, ale aktivní vyrovnání se se zátěží (coping)

Příklady stresových situací

- ***závažné životní změny*** (bydliště, zaměstnání, svatba)
- ***každodenní nepříjemnosti*** (dopravní zácpa, hádka)
- ***traumatické události mimo oblast běžné lidské zkušenosti*** (katastrofy, nehody, sexuální zneužívání)
- ***neovlivnitelné události*** (smrt blízkého, nemoc)
- ***nepředvídatelné události*** (profese hasičů, zdravotníků na JIP)
- ***události představující výzvu pro hranice našich schopností a našeho sebepojetí*** (zkoušky)
- ***vnitřní konflikty*** – nevyřešené konflikty (vědomé i nevědomé). Ke konfliktu dochází, pokud se člověk musí rozhodnout mezi neslučitelnými nebo vzájemně se vylučujícími cíli nebo postupy jednání

Druhy stresu

a) Eustres

- příznivá část stresu
- mobilizuje, aktivizuje jedince, pomáhá k vrcholným výkonům vzrušení, výzva

b) Distres

- škodlivá část stresu
- vyčerpává, přepíná organismus

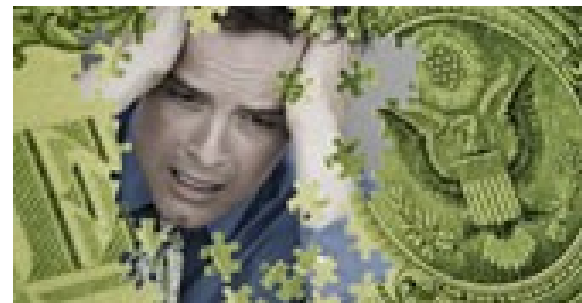
Stádia stresu

(**GAS = obecně adaptační syndrom, H. Selye**):

- **1. poplachová reakce** - obranná mobilizace organismu, směřuje k útoku nebo úniku
- **2. přizpůsobení, adaptace** - účelné jednání
- **3. vyčerpání** - při nevyřešení v předchozích fázích dochází k zhroucení (psych.poruchy)

Příznaky stresu

- *a) fyziologické* - zrychlený tep, dech, bolesti apod.
- *b) emocionální* – prudké změny nálad, popudlivost, klesá pozornost, soustředění, úzkostnost
- *c) chování a jednání ve stresu* – nerozhodnost, zhoršení výkonů, změny životního rytmu

Stresory

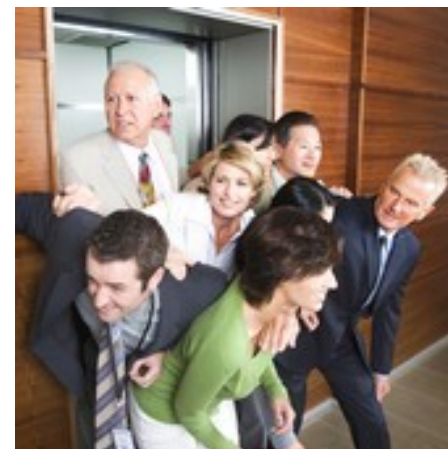

- **příčiny, podněty, okolnosti vyvolávající stresovou reakci**
  - a) vnější - fyzikální (chlad, hluk...)
    - chemické
    - úkolové – odpovědnost za řešení řady úkolů
    - vztahové – s. z mezilidských vztahů
  - b) vnitřní - fyzické
    - psychické – negat. emoce, myšlenkové – i představa
spustí poplachovou reakci
- stres – souvisí také s potřebami, s jejich uspokojováním (neuspokojení → nelibost → pocit ohrožení → poplachová reakce atd.)
- **Salutory** – faktory, které v těžké situaci člověka posilují, povzbuzují.

Charakteristika nynější doby

- **zvýšené nároky díky zrychlenému životnímu tempu**
- **vyšší možnost seberealizace vyžaduje vyšší nasazení**
- **problematika pracovního uplatnění (riziko ztráty zaměstnání, rekvalifikace, workaholismus)**
- **zdravotní stav jako stresor (v posledních letech se ukázalo, že jeho hodnota se dá vyjádřit penězi)**

Potenciální rizika

- **důsledky pro duševní zdraví včetně aktuálního psychického stavu (včetně syndromu vyhoření)**
- **důsledky pro rozvoj psychosomatických chorob**
- **důsledky pro rozvoj somatických onemocnění**
- **důsledky pro stav imunity**

Na čem závisí prožívání stresu?

- **osobnost jedince** – seberegulace, sebevýchova, nacvičení strategií efekt.jednání (temperament, frustrační tolerance, zkušenosti...)
- **povaha problému, stresoru** – subjektivní povaha závažnosti problému, problém v okruhu a mimo okruh možností působení jedince (jsou situace, které není možné změnit, je nutné se s nimi vyrovnat)
- **situace, okolnosti** – okolí může být jedinci oporou nebo naopak

Syndrom vyhoření

- **jedná se zejména o psychický stav, prožitek vyčerpání**
- **vyskytuje se často u pomáhajících profesí**
- **tvořen řadou syndromů v oblasti psychické, fyzické i sociální**
- **klíčová složka - emoční vyčerpání a opotřebení, celková únava**
- **projevy vyplývají z chronického stresu**

Fáze syndromu vyhoření

- **1. Nadšení**
  - vysoké ideály a pracovní angažovanost
- **2. Stagnace**
  - nezdár při realizaci ideálů
- **3. Frustrace**
  - negativní vnímání klienta, pracoviště
- **4. Apatie**
  - nepřátelství mezi pracovníkem a klientem
- **5. Plně rozvinutý syndrom vyhoření**
  - ztráta smyslu práce, cynismus, odcizení

Možnosti prevence

Zdravotní výchova

- identifikace zdrojů stresu
- poskytování informací o důsledcích a možnostech zvládnání

Posilování duševní hygieny

- sebevýchova
- zrání osobnosti
- duševní klid
- sociální interakce
- úprava životního a pracovního prostředí
- úprava životosprávy

Doporučení pro praxi

- vysvětlit principy působení nadměrného stresu a jeho důsledky
- zjistit pacientovy možnosti ovlivnění zátěžových situací. Intenzitu stresu snižuje možnost předvídat stresovou událost (zkoušky)
- diagnostikovat míru zatížení (rozhovor, škály)
- navrhnout žádoucí změny životního stylu
- doporučit budování kvalitních sociálních vztahů
- úprava pracovních podmínek
- naučit základním relaxačním technikám
- pravidelné kontroly efektu realizovaných opatření, pomoc při nezdarech
- zajištění odborné spolupráce (psycholog)

Relaxační techniky

- **techniky vedoucí k uvolnění, uklidnění**
- **nutno zajistit pohodlí, pohodlná polohu (teplo, oděv
mesmí škrtit, klidnější místo)**
- **většina relaxačních techniky jsou techniky tréninkové
(nutno nacvičit)**
- **dechová cvičení, jóga, autogenní trénink podle
Schultze, podle Jacobsona, muzikoterapie, vizualizace,
masáže , např. baby masáže (dotekové, hladivé masáže)**

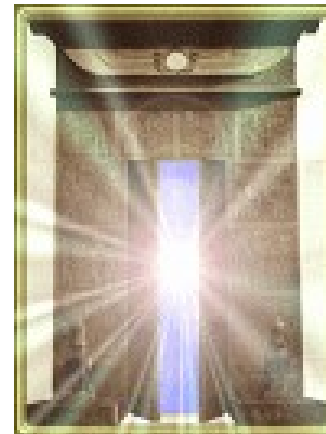

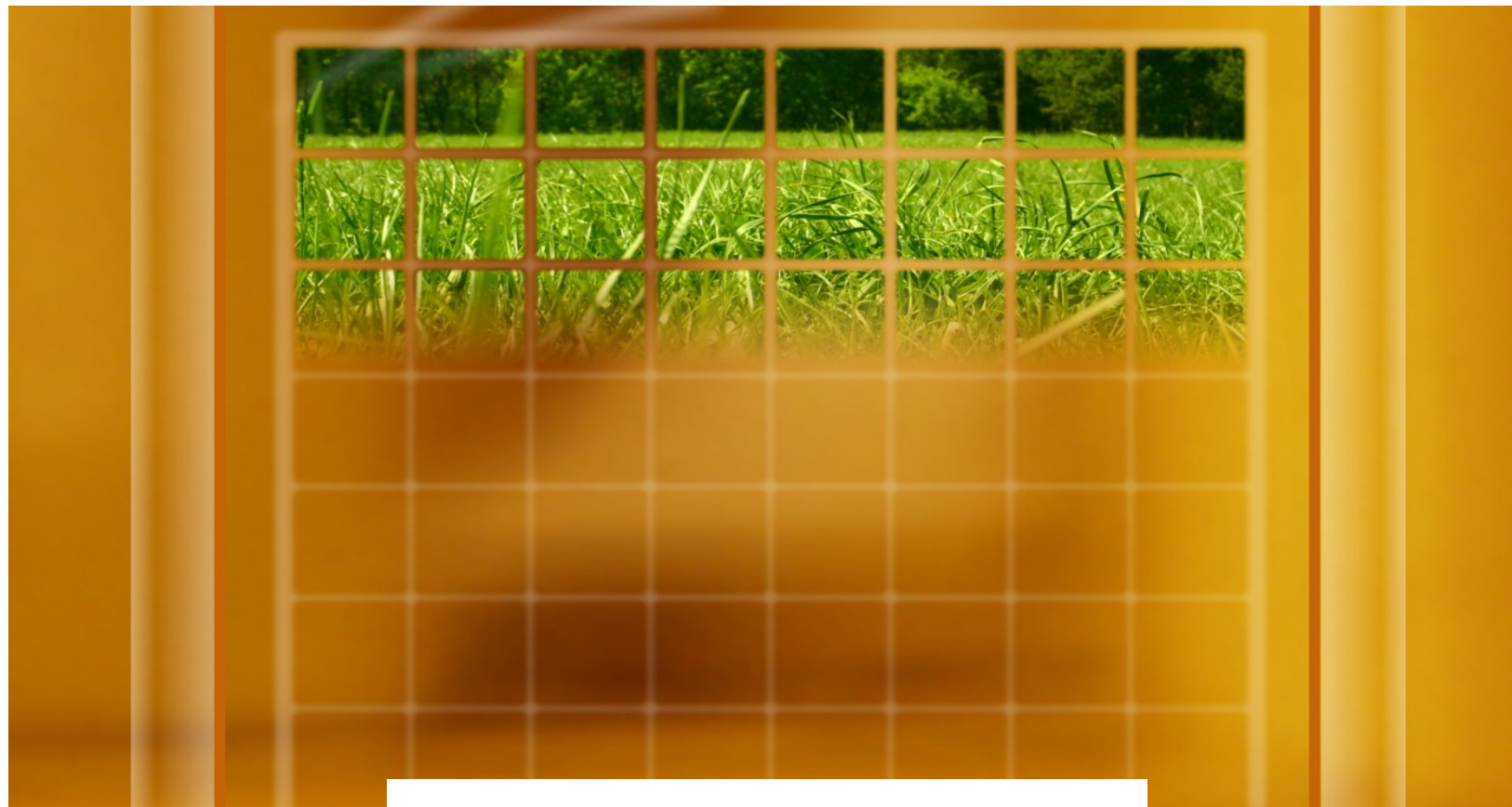
První pomoc při akutním stresu

- 1. V akutním stresu nikdy nic nerozhodujeme nebo se nesnažíme něco řešit. Výjimku tvoří situace kdy jde o záchranu života apod..**
  - 2. Počítejte v klidu do desíti.**
  - 3. Soustředte se na svůj dech a pomalu zhluboka dýchejte nosem, prodlužujte výdech.**
- a) v místnosti**
- **vstaňte a projděte se, zkuste jít někam, kde budete chvíli sami**
  - **je-li to možné, opláchněte si pomalu obličej studenou vodou**
  - **v klidu pomalu vypijte sklenici chladné vody, soustředte se na pocity při polykání**
- b) venku**
- **rozhlédněte se a pozorujte krajinu a vaše okolí**
  - **soustředíme se na uvolňující dýchání, dýcháme zhluboka a prodlouženým výdechem**

Shrnutí na závěr:

- **vytvoření pořadí důležitosti** (zahrnou své zdraví mezi nejdůležitější hodnoty)
- **umění vypnout a odpočívat** (rozložit čas mezi povinnosti a příjemné činnosti)
  - **dostatek pohybu** (procházky)
  - **budování kvalitní sociální sítě**
  - **správná výživa**
  - **relaxační techniky**

Děkuji za pozornost.